

DE F IN VLEERMUIS EN ZIJN KLINKERS

Jan Stroop*

1. Vleermuis > fleermuis

In mijn dialect, dat van Hèrel (Heerle, West-Brabant), komen een aantal woorden voor die met een *f* beginnen, waar het Nederlands een *v* heeft: *fak*, *fakman*, *faas*, *fekantie*, *feter*, *fetiel*, *fief*, *flakbij*, *fleej week* (verleden week), *fleermuis*, *fliering*, *floer* (velours), *freten*, *fermicelli*, en, als mijn etymologie van *foepejeje* correct is (uit *voet-piéd-en*), de naam van een kinderspel, dan ook dit woord, want *foe(t)* = *voet*. Natuurlijk is het verschijnsel niet beperkt tot Hèrel, verre van. Weijnen (1991:121) signaleert: “In sommige woorden bijv., *soft* ‘zacht’, *fink* ‘vink’ *floer* ‘vloer’ kennen ook Zuidnederlandse, Noordbrabantse, Gelderse en Zeeuwse dialecten hier, vooral in de verbinding *fl*, de stemloze spirant”.

Normaal hebben West-Brabantse dialecten als het Hèrels, in de anlaut de stemhebbende fricatief: *vader*, *veld*, *voetbal*, *vereniging*, *verkering*, *volop*, *vuil*, *vrouw*, *vooruit*, ook in de door Weijnen apart gesignaleerde woorden met anlautend *vl*: *vlooien*, *vlinder*, *vlam*, *vlag*, *vloei*, *vloer*, *vlegel*, en vele meer.

Dat ‘willekeurige’ beeld ontstaat ook als je de lijstjes uit andere plaatsen of regio’s bekijkt. Daar staan vaak dezelfde woorden op als die ook in het West-Brabants met een *f* beginnen.

In de ene plaats of regio hebben bepaalde *v*-woorden een *f* gekregen, die elders de *v* bewaard hebben en omgekeerd zijn er plaatsen die een *v* bewaard hebben waar die elders *f* geworden is. Grosso modo zijn het wel altijd woorden uit dezelfde pool (cf. Tabel 1).

Dit is lexicale diffusie in optima forma. Er is maar één woord dat in alle beschikbare plaatsen met stemloze spirant begint: *vermicelli*, een leenwoord, voor het eerst geattesteerd in 1683 (Etymologiebank). Alle andere woorden vertonen diversiteit. Van de acht zijn er vier ontleend: *vaas*, *velours*, *viool* en *vermicelli*. Erfwoorden zijn: *veter*, *vlier* (‘plant van het geslacht *Sambucus*’), *vloer* en *vreten*.

* Dat dit stuk geworden is wat het geworden is, dank ik mede aan kritische en adviserende opmerkingen van Luc De Grauwe en Michiel de Vaan. Ik dank ook Veronique De Tier voor haar hulp.

PLAATS	vaas	vloer	velours	vlier	viool	veter	vreten	vermicelli
Thorn	<i>vaas</i>	--	<i>floer</i>	<i>fleer</i>	<i>fioeal</i>	--	<i>vraete</i>	<i>fermesjèl</i>
Uden	<i>vaos</i>	<i>floer</i>	<i>vloer</i>	<i>flier</i>	--	--	--	--
Velden	<i>vaas</i>	<i>vloer</i>	--	<i>flaer</i>	<i>fioëël</i>	--	<i>vraete</i>	<i>fermesel</i>
Venlo	<i>faas</i>	<i>vloër</i>	--	--	<i>vioël</i>	--	<i>vraete</i>	<i>fermesjel</i>
Geld/Overijs	<i>faze</i>	<i>flûr</i>	--	<i>vlierte</i>	<i>viôle</i>	<i>véter</i>	<i>vrèten</i>	--
Tilburg	<i>vaos</i>	<i>vloer</i>	<i>vloer</i>	--	<i>fiejóol</i>	--	<i>frèèt</i>	<i>fermesjèl</i>
Westfries	--	<i>vloer</i>	--	<i>vlaar</i>	<i>vioël</i>	--	<i>frete</i>	--
Nittersel	--	--	<i>floere</i>	--	<i>fiejóol</i>	--	<i>frét</i>	--
Hèrel	<i>faos</i>	<i>vloer</i>	<i>floer</i>	<i>flier</i>	<i>fiejool</i>	<i>feter</i>	<i>frete</i>	<i>fermesjellie</i>
Nueneu	--	--	--	--	<i>fiejool</i>	<i>feeter</i>	<i>frete</i>	<i>fèrmecèllie</i>
Heerde	<i>vaeze</i>	--	--	--	<i>fiejoele</i>	<i>feter</i>	<i>vrèètn</i>	--
Klaaswaal	--	<i>vloer</i>	--	--	--	<i>feetel</i>	<i>frete</i> --	

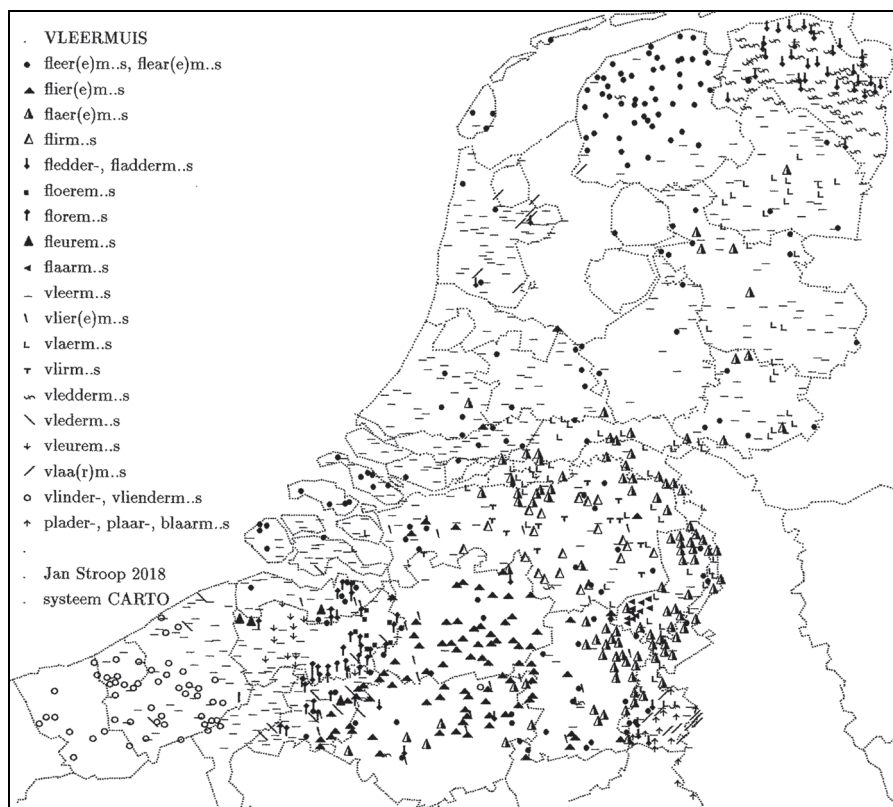
Tabel 1: Sijs, Nicoline van der (samensteller) (2015-), eWND, op www.meertens.knaw.nl/ewnd/, gehost door het Meertens Instituut

Omdat ik benieuwd was naar de geografische verspreiding van dit merkwaardige verschijnsel heb ik gezocht naar *v*-woorden die in het hele taalgebied voorkomen. Voor zover ik heb kunnen overzien heeft geen van bovenstaande woorden op een dialectvragenlijst gestaan, behalve ‘vlier’ en ‘vleermuis’. Het woord *vleermuis* komt in het hele taalgebied voor, in een grote verscheidenheid aan vormen. Vandaar mijn keuze.

Van ‘vleermuis’ bestaan wel kaarten van delen van ons taalgebied, behorende bij de woordenboeken van de Vlaamse, Brabantse en Limburgse dialecten. Ze maken ook deel uit van de Kaartenbank van het Meertens Instituut. Maar het verschijnsel waar het me om gaat, is op die kaartjes niet gehonoreerd: alle varianten worden er namelijk met een *v* gespeld.

Voor de kaart heb ik gebruik gemaakt van (1) de antwoorden op vraag 7a van Vragenlijst 40 (1965) van, kort gezegd, het Dialectenbureau: “Hoe noemt u het dier dat ’s avonds in de schemering rondfladdert en dat hangend in schuren, op zolders, enz. slaapt?” en (2) de gegevens uit de Woordenboeken van de Vlaamse, Brabantse en Limburgse dialecten.

De kaart is vervaardigd met het programma CARTO van Jan van Bakel. Er staan in totaal 1280 tekens op. De vormen met anlautende *f* heb ik gemarkeerd door ze weer te geven met ‘zwaardere’ tekens met meer volume en dus zwarter: bolletjes, driehoekjes, blokjes en dergelijke. De *v*-vormen hebben streepjes en in één bijzonder geval een cirkeltje. Dit groepje tekens is minder zwart, alles afhankelijk van de middelen die CARTO biedt. Het tweede deel van de samenstelling, *muis*, laat ik buiten beschouwing. Waar de geïnserteerde *-e-*, in *vleremuis*, *flieremuis* e.d.,

Figuur 1: Deze kaart is ook raadpleegbaar op de website www.janstroop.nl

niet altijd aanwezig is, spel ik *vler(e)muis*. *Vlieremuis* betekent dat die tussen-*e* er vrijwel altijd is.

Varianten die weinig voorkomen, heb ik niet of niet apart op de kaart gezet. Het zijn: *chauve-souris* (1), *blèèrm..s* (1), *fladderm..s* (4), *flederm..s* (2), *flieram..s* (3), *flierlam..s* (3), *fliernam..s* (1), *flodderm..s* (4), *fluurm..s* (1), *katoel* (2), *muisvlieger* (1), *nachtuil* (1), *scheerm..s* (1), *schierwolf* (1), *sleverm..s* (1), *vlaardem..s* (2), *vlederm..s* (1), *vleer* (2), *vleugel* (2), *vlormtje* (1). Het oorspronkelijke *vlederm..s* komt nog maar tien keer voor. Die plaatsen staan wel op de kaart,

Er zijn maar weinig gebieden waar alleen maar *f* gezegd wordt. Friesland natuurlijk, maar dat gebied heeft altijd een *f* voor *v*, dus ook in *vleermuis*. Ook centraal en oostelijk Vlaanderen hebben overwegend vormen met *f*. In West-Vlaanderen is juist de *v* bewaard. Dat is, ook al weer overwegend, het geval in Noord-Holland en Overijssel. In andere gebieden wisselen vormen met *f* en *v* elkaar af in verschillende verhoudingen.

Er bestaan wat de chronologische relatie van *f* en *v* in het algemeen betreft twee

theorieën. De *f* is uit de stemhebbende *v* ontstaan, die zelf eerst *f* was, of de *f* is de onveranderde oorspronkelijke *f* (Van Bree 2016: 36.4.1). Dat eerste, *f* > *v* > *f*, is bij *vleermuis* het geval.

Dat bij ‘vleermuis’ de huidige vormen met *f* uit ouder *v* ontstaan zijn, leid ik af uit de chronologie in het lemma ‘Vleermuis’ van het *Middelnederlands Woordenboek* (geraadpleegd via Etymologiebank). De oudste attestatie is die in het *Glossarium Bernense: flederemus*, Limburg 1240. Dat is de oudste situatie. Alle volgende vermeldingen hebben de *v*: *uledermuus*. Meermalen in Jacob van Maerlants *Der naturen Bloeme*, West-Vlaanderen, 1287, o.a. in dit citaat: ‘Vespertilio dinket mi dattet die uledermus si diene vlieget altoes niet dan nauonts spade’. Met een opmerkelijk oude attestatie van de combinatie *niet dan* ‘alleen’. Nog een citaat uit Van Maerlant: “agustijn seit sonder lieghen dat si in die lucht some ulieghen want hare uloglen sijn .i. vel alsemen an uledermuse siet wel” (Nat.Bl.D p. 279, r. 14-17, West-Vlaanderen, 1287).

Meer oude vormen: *vledermuus*, Westvlaams 1320-1340; *vleermuse*, Holland 1465-1485; *vledermuys*, Brabant 1483; *vledermuys*, Kleefs 1477; *vledermusen*, Gouda 1477; *flemuse*, Holland 1490; *een vledermuys*, Brabant 1494; *vledermuys*, Holland 1461; *vledermuys ofte vleermuys*, Plantijn, Brabant 1573; *vledder-muys*, *vleder-muys*, *vler-muys*, Kiliaan, Brabant 1599; *fleder muys. j. vleder muys*, Kiliaan, Brabant 1599. Alle gegevens uit *Middelnederlands Woordenboek*.

De etymologen zijn tot de slotsom gekomen dat *vleder* niets te maken heeft met een werkwoord dat ‘fladderen’ betekent, want dat werkwoord is veel jonger dan de naam voor het diertje. Ze houden het op *vleder*, de oude naam voor ‘vleugel’ of ‘vlerk’ (Philippa 2003-2009). Trouwens tot dat inzicht was H. Frieseman in 1810 al gekomen: ‘vledder, vleder en vleermuis [...] dit woord schijnt af te stammen van het oude zelfst. vlederick, vledderick, vlerick, waarvan ons verkorte vlerk’ (Frieseman 1819: 867).

Eind 15e eeuw was er in Holland al een vorm met *d*-syncope: *vleermuse*, maar de oudere vorm *vledermuis* bleef nog lang het overwicht behouden. Een andere opvallende vorm vanwege de *f*, is *flemuse* (1490), vergelijkbaar met *fleder muys* bij Kiliaan. Kiliaan geeft bij geen van zijn varianten geografische informatie.

Er staan in de oude bronnen geen varianten van de klinker. Het is overal en altijd *ee*, want ik neem aan dat genoemd *flemuse* ook een lange *ee* had. Deze eenvormigheid in de schrijftaal verbergt waarschijnlijk de fonetische verscheidenheid in de spreektaal. De enige afwijkende vorm is *vliendermuys* (1485), maar dat heeft dan ook een andere etymologie. Zie verder paragraaf 2.

Over de oorzaak van de verstemlozing van de *v*, bestaan ook al verschillende ideeën. Pauwels kwalificeert in zijn boek over het dialect van Aarschot een aantal woorden die de oude *f* bewaard hebben als affectieve woorden, die klank nabootsen

en beweging schilderen. Enkele van z'n voorbeelden: *fezele*, *flanse*, *flotse* (oorvegen geven) (Pauwels 1958, 158-161). Van Bree (2016: 36.4.1) zit op dezelfde lijn: "Soms kan daarbij ook aan een iconische factor gedacht worden. Zo kunnen we bij *flakkeren* (4a; naast mnl. *vlacken* 'vlammen schieten') ook aan klanksymboliek denken, bij *fluisteren* (4b) aan klanknabootsing. Soms is gevoelsexpressie in het spel als in het voorbeeld onder 4c ('foei'). Daarmee kan ook verklaard worden dat een woord als *vies* heel gauw als *fies* wordt uitgesproken (*bah, fies!*)." Bij een woord als *frete* ('vreten') uit het staatje hierboven zou dit in het spel kunnen zijn.

Verder wijst Pauwels (1958: 160-161) op Romaanse leenwoorden met een *v* die in het Aarschots net als in meer dialecten een *f* gekregen hebben. Ook in het Standaardnederlands hebben veel Franse leenwoorden met een *v* een *f* gekregen: *fraai*, *floers* en *fluweel*. In de dialecten zijn het er meer: o.a. *vaas*, *viool*, *vermicelli*. Maar de vraag waarom leenwoorden uit het Frans hun *v* inruilen voor een *f* is nog niet beantwoord. De vraag wordt dwingender als je weet dat in het dialect van Aarschot en ook in het West-Brabants minimale paren bestaan als *vloer* en *floer* (= velours) en *vlier*(boom) en *flier* (violier). Overigens blijkt uit het staatje hierboven dat het soms ook andersom kan zijn: *floer* (= vloer) en *vloer* (= velours).

Er moet bij de ontlening van *v*-woorden uit het Frans iets werkzaam geweest zijn dat afwezig is bij gelijkkluidende woorden in het Nederlands. Misschien dat de Franse uitspraak van de *v* zodanig was dat bij ontlening die *v* als *f* geïnterpreteerd kon worden.

Ook de klankstructuur van de syllabe kan een rol gespeeld hebben: in het Nederlands bestaan in anlaut wel clusters van fricatief plus sonorant: *slapen*, *smaaken*, *snoeien*, *fluiten*, *fris*, *vlooi*, *vreemd*. Maar de mogelijkheden van een stemhebbende fricatief daar zijn beperkt. Wat niet kan: **vm*, **vn*. Clusters met een *z* als eerste consonant bestaan al helemaal niet: **zm*, **zn*, **zl*, **zr*. Wellicht heeft dat bij de ontwikkeling van *vl* tot *fl* een rol gespeeld.

Klankveranderingen verbreiden zich vaak per woord waardoor zich gebieden vormen. Denk aan de 'Huis-muis-kaart' van Kloeke. Bij het optreden van *f*- en *v*-vormen bij *vleermuis* en de andere *v*-woorden zie je dat niet. Er is wel een zuidoostelijk gebied waar de verstemlozing bij *vleermuis* en wellicht ook bij andere specifieke woorden, vrij algemeen is. Opmerkelijk is dat de specifieke verstemlozing *v* > *f* juist in randstedelijke dialecten maar weinig voorkomt.

2. De klinkers

De klinker in de benaming voor de vleermuis kent een groot aantal varianten. Alle klinkers uit de klinkerdriehoek, behalve de diftongen, zijn vertegenwoordigd (cf. Figuur 2).

i (flier)	y (fluur)	u (floere)
l (flidder)		
e (fleeer)	ø (fleur)	o (flore)
		ɔ (flodder)
ɛ:(flèèr)		
ɛ (fledder)	ɑ (fladder)	
	a (flaar)	

Figuur 2: Inventaris van de klinker in de varianten van vleermuis

Niet allemaal komen ze in grote aantallen voor. *Fluur*- bijvoorbeeld maar één keer. *Flodder*- en *fladder*- ieder vier keer. Het zijn ook niet allemaal derivaten van de oorspronkelijke *ee* [e.].

Over de klinkerontwikkeling in *vleermuis* schrijft Michiel de Vaan in zijn artikel over de benaming *vlaar* voor de vlier (*Sambucus nigra*) in Noord-Holland, omdat *vlaar* voor de vleermuis in datzelfde gebied voorkomt (De Vaan 2013). Hij heeft me geattendeerd op de samenval van *vlier* en *vleer*. *Vlier* en *vleer* mogen dan een verschillende herkomst hebben, Westgermaans **fleopra-* ('vlier') resp. **flepar-* ('vleer-'), door hun klinkerontwikkelingen zijn ze in een aantal regio's samengevallen. Dat is het geval in Groningen waar *vledder* 'vlier' voorkomt naast *v/fledder-moes*. Ook in Friesland met *flear* 'vlier' naast *flearmoos*.

Van het oorspronkelijke *vledermuis* dat nog lang, althans in geschrifte, de dominante vorm was, komen in de dialecten nog maar tien gevallen voor. Verkortingen van *vledermuis* zijn *v/fledder-moes* en *fliddermuis*. *V/flirmuis* in Noord-Brabant is een verkorting van *v/fleermuis*.

De Antwerps-Brabantse variant *v/flieremuis* is ontstaan onder invloed van de *r*, waardoor de *ee* tot *ie* geworden is, zoals dat in datzelfde gebied o.a. ook bij *lier* voor 'leer' (= ladder) gebeurd is; zie *Taalatlas van Noord- en Zuid-Nederland*, aflevering 1, nummer 4, Ladder.

Een volgende variant is *v/flaeremuis* [v/flɛ:rə-], die we aantreffen in oostelijk Brabant en Belgisch en Nederlands Limburg, in hetzelfde gebied als waar een peer een *paer* [pɛ:r] genoemd wordt (RND, zin 36). Ook voor de ontwikkeling tot *v/flaer* houd ik de volgende *r* verantwoordelijk.

Met het Noord-Hollandse *vlaar* 'vlier' corresponderen enkele Noord-Hollandse *vlaar(e)muizen*. De Vaan (2014) heeft voor de vorm *vlaarmuis* verband

gelegd met het Oudfriese **flatharmus*, dat voorafging aan de Hindeloopense dialectvorm [fɫ.ərəmüs]. Maar dat levert nog geen verklaring op voor *flaarmuis*, dat voorkomt in Weert en tien plaatsen in de naaste omgeving. *Flaarmuis* daar kan ontstaan zijn uit *fladderermuis*.

In Zuid-Limburg komen in telkens kleine gebieden namen voor die geen verband houden met het type *vleermuis*: *blaarmoos*, *plaarmoos*, *plajermoos*, *pladermoos*. Aan deze varianten ligt het werkwoord *pladeren* ‘fladderen’ ten grondslag. De ene ontwikkeling moet dan deze geweest zijn: *plader* > *plajer*; en de andere: *plader* > *plaar* > *blaar*. *Vlaarmoos*, dat we zesmaal in hetzelfde deel van Zuid-Limburg aantreffen, kan een product zijn van een ontwikkeling *p* > *v*, of *b* > *v* (Weijnen 1991: 116) uit *plaarmoos*, of uit *blaarmoos* zijn. In vier Zuid-Limburgse plaatsen zien we de vorm *fladdermoos*, die niet los gezien kan worden van de andere vormen in hetzelfde kleine gebied. *Fladderen* is immers het synoniem van *pladeren*.

Ook de benamingen in Oost-Vlaanderen: *floremuis*, *v/floerermuis*, *v/fleuremuis* hebben een afwijkende oorsprong. Deze varianten met hun velare vocaal zijn afgeleid van het Franse leenwoord *velours* ‘fluweel’. Dat wordt aannemelijk gemaakt door Jelle Wulleman in een scriptie die door Jacques Van Keymeulen begeleid is (Wulleman 2013).

De heteroniemen *floremuis*, *floerermuis*, *fleuremuis* hebben in veel plaatsen de *f* die we bij Franse leenwoorden meermalen aantreffen; zie hierboven. De verspreidingsgebieden van deze drie varianten grenzen aan elkaar. *Floremuis* is, al dan niet onder invloed van *r*, ontstaan uit *floerermuis*. *V/fleuremuis* kan ook gezien worden als een geval van spontane palatalisatie.

Intrigerend is de situatie in West-Vlaanderen. Daar heet de vleermuis *vlinderermuis*, soms *vlienderermuis* en de vlierboom *vliender* soms *vlinder*. Er is een derde woord dat ook een rol speelt: *vlinder/vliender* ‘insect’. Des te meer omdat de klinker in alle drie deze woorden in West-Vlaanderen blijkbaar zowel *i* [i] als *ie* [i] kan luiden.

De oudste attestatie van *vliendermuys* in ons taalgebied is uit 1485 (*Etymologisch Woordenboek van het Nederlands*. EWN). Het woord is drie keer te vinden in een Nederlandse vertaling van Boethius, *De consolatione philosophiae*: “Nichtemeer die begrijpen dan doghen vander vliendermuys den rayen der zonnen ghestaren” (Boethius 1485: 251c). De vertaling is in Gent uitgegeven door Arend de Keyser en wellicht ook door hem vervaardigd. De Keyser was afkomstig uit Oudenaarde.

Het Middelnederlands woordenboek meent dat de vorm *vlienderermuis* “mischien ontstaan is door versmelting met *vleder*, anderen vorm van *vlieder*, ‘vlier’, waarnaast ook ‘vliender’. Doch ook is mogelijk dat het woord gevormd is van het ww. *vlinderen* (vlijnderen, wvla.; *vlienderen), dat in betekenis met *vlederen* overeenkomt.” (MNW s.v. *vledermuis*). Er is een derde mogelijkheid: *vlienderermuis* is een samenstelling met *vliender* ‘vlinder’.

De oudste attestatie van *vlindre* komt uit het Middelen-gels (regio Kent). Hij is te vinden in *Ayenbite of Inwyt* (1340), de Engelse vertaling van de *Somme le Roi*. Regel 206 luidt: “Zuo long ulizþ þe vlindre aboute the candle: þet hi bernþ” (‘zo lang vliegt de vlinder rond de kaars: tot ie zich brandt’) (Michel 1965). Algemeen wordt aangenomen dat met *vlindre* hier de ‘mot’ bedoeld wordt.

Maar in het Franse origineel, *La Somme le roi*, luidt de zin: “tant va li papillons entor la flambe que il se art” (zo lang gaat de vlinder rond de vlam totdat hij zich brandt). En Jan van Brederode vertaalt in *Des Coninx Summe* (1478): “also lange vliecht dat cappellekijn (= vlindertje) om die kaerse dattet hem bernt.” (Tinbergen 1907). Dan zal die *vlindre* uit Kent ook wel een vlinder zijn en geen mot.

Ook *vliendermuys* (1485) heeft een Engelse tegenhanger. De oudste vermelding is te vinden in de vertaling van de *The history of Reynard the Fox*, die William Caxton maakte en in 1481 uitgaf (Morley 1889). Caxton is afkomstig uit Kent. *Flyn-dermows* is zijn vertaling van *vledermuys* uit het Nederlandse prozaboek *Historie van Reynaert die vos* (1479): “The flyndermows and the wezel”.

Dat *vlindre* bestond in 1888 nog steeds in Kent, zij het in de verengelste vorm *flinder* ‘butterfly’ (Parish en Shaw 1888: 56). Op dezelfde bladzijde ook de naam voor de vleermuis: *flinder-mouse* [flind-ur-mous] en de varianten *flinter-mouse*, *flit-ter-mouse*. Ook in Sussex komen dezelfde vormen voor: *flindermouse*, *flittermouse* en *fluttermouse* (Parish 1875: 44).

Beide graafschappen Kent en Sussex hadden in de vroege middeleeuwen nauwe contacten met West-Vlaanderen. Er bestaan dan ook veel lexicale overeenkomsten tussen Vlaanderen en de Engelse zuidoostkust (Llewellyn 1936). Niet onwaarschijnlijk dat dat *vlindre* in Zuid-Oost-Engeland toen overgenomen is van Vlaams-sprekenden en dat ook *flyndermows* in dezelfde periode ontleend is. Beide woorden komen in Engelse bronnen net iets eerder voor dan in Nederlandse, maar dat moet toeval zijn, want beide woorden zullen in Vlaanderen zelf ouder geweest zijn.

Voor de aanname dat *flinder* in de samenstelling *flindermouse* het woord voor vlinder is, pleit dat *vlinder* en *vliendermuys* gelijktijdig in dezelfde gebieden voorkomen, namelijk zowel in West-Vlaanderen, tot op de dag van vandaag, zie de kaarten in het *Woordenboek van de Vlaamse dialecten*, als in Kent en Sussex, tot voor kort. Er is een vergelijkbare situatie van wederzijdse relatie in het Duitse Rijnland, waar *flindermaus* zowel ‘vleermuis’ als ‘vlinder’ betekent (Goossens 1988, geciteerd in De Grauwe 2005: 61).

Dan is er nog dat *vliender(boom)* met zijn opmerkelijke *-n-*. De Grauwe noemt dat een epenhetische *-n-*: *vlieder* > *vliender*, en hij rekent *vliender* bij de groep woorden van dit type: *duynster*, *zienderen*, *vri(e)ndach* (De Grauwe 2005). Toch lijkt het me niet uitgesloten dat het eerste deel van de benaming *vli(e)nderboom* voor de vlier (*Sambucus nigra*) hetzelfde woord is als *vlinder* ‘insect’ of minstens als

zodanig is opgevat. Taalgeografisch klopt het, want *vlinderboom* komt in hetzelfde deel van West-Vlaanderen voor als *vlinder* en *vlindermuis*. Bovendien schijnen vlinders dol te zijn op de geurige bloemen van de vlier: ‘Blooms host numerous butterflies in the spring’, zegt deze website: <http://www.bayflora.com/elderberries.html>.

Referenties

- Boethius (1485). *De consolatione philosophiae*, in t Nederlandsch vertaald en geglosseerd. Gent: Arend de Keyser.
- De Grauwe, L. (2005). Mnl. *vri(e)ndach* revisited: met buigings-, analoge of toch veeleer epenthetische -n-?. In: A. Quak en T. Schoonheim (red.), *Gebugdic sis sammungun thinro. Liber amicorum W.J.J. Pijnenburg*. Groningen: Gopher Publishers, 53-68.
- De Vaan, M. (2013). Noordhollands *vlaar* ‘vlier’, een frisisme als *tjad* ‘vief’ en *jaar* ‘uier’. *Us wurk* 52, 161-172.
- Frieseman, H. (1810). *Nieuw Nederduitsch-Latijnsch woordenboek*. Zutphen: Thieme.
- Historie van Reynaert die vos* (1892) en *Reinaerts Historie* (Reinaert II) (1998). Geraadpleegd via de Digitale Bibliotheek der Nederlandse Letteren.
- Llewellyn, E.C. (1936). *The influence of Low Dutch on the English vocabulary*. Londen: Oxford University Press.
- Michel, D. (1965). *Dan Michel's Ayenbite of Inwyt or Remorse of conscience*. London, New York, Toronto: Oxford University Press.
Geraadpleegd via <http://name.umdl.umich.edu/Ayenbite>.
- Verwijs, E., J. Verdam & F.A. Stoett (1885-1929). *Middelnederlandsch Woordenboek*. 's-Gravenhage: Nijhoff. Geraadpleegd via <http://gtb.inl.nl/iWDB/search?actie=article&wdb=MNW&id=66556>
- Morley, H. (red.) (1889). *The History of Reynard the Fox. William Caxton's English Translation of 1481*. London: George Routledge and sons.
Geraadpleegd via <http://bestiary.ca/etexts/morley1889/morley%20%20history%20of%20reynard%20the%20fox.pdf>
- Parish, W.D. (1875). *A dictionary of the Sussex dialect and collection of provincialisms in use in the county of Sussex*. Lewes, Farncombe & co.
- Parish, W.D. & W.F. Shaw (1888). *A Dictionary of the Kentish Dialect and Provincialisms*. Lewes, Farncombe & Co. Publishers.
- Pauwels, J.L. (1958). *Het dialect van Aarschot en omstreken. Tekst*. Brussel: Belgisch universitair centrum voor Neerlandistiek.
- Philippa, M., F. Debrabandere, A. Quak, T. Schoonheim & N. van der Sijs (2003-2009). *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands*, 4 delen, Amsterdam: Amsterdam University Press. Geraadpleegd via <http://www.etymologiebank.nl/trefwoord/vleermuis>

- Reeks Nederlandse Dialectatlassen*. Geraadpleegd via <http://www.dialectzinnen.ugent.be/>
- Somme le roi*. <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84790120/f6.image>
- Tinbergen, D.C. (red.) (1907). *Des coninx somme*. Leiden: A.W. Sijthoff. (DBNL)
- Van Bree, C. (2016). *Leerboek voor de historische grammatica van het Nederlands*. Leiden: Universiteit Leiden.
Geraadpleegd via <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/38870>
- Van der Sijs, N. (red.) (2010). *Etymologiebank*, op <http://www.etymologiebank.nl/>
- Van der Sijs, N. (red.) (2015-). eWND, op www.meertens.knaw.nl/ewnd/, gehost door het Meertens Instituut.
- Van Sterkenburg, P. (1975). *Het glossarium Harlemense: een lexicologische bijdrage tot de studie van de Middelnederlandse lexicografie*. 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff.
- Weijnen, A. (1991). *Vergelijkende klankleer van de Nederlandse dialecten*. 's-Gravenhage: SDU Uitgeverij.
- Wulleman, J. (2013). *Van vlindermuizen tot blaarmuizen. De dialectbenamingen voor de vleermuis in kaart gebracht*. Bachelorscriptie Universiteit Gent.